

Určovanie rozhodného práva v členských štátoch EÚ

Jana Vnuková

Ministerstvo zahraničných vecí a
európskych záležitostí SR

Zmluvné záväzky

- Nariadenie Rím I - nariadenie EP a Rady č. 593/2008 zo 17. júna 2008 o rozhodnom práve pre zmluvné záväzky
- v ČŠ od 17. decembra 2009 nahradilo tzv. Rímsky dohovor (Dohovor o rozhodnom práve pre zmluvné záväzky z 9. júna 1980 a prvému a druhému protokolu o jeho výklade Súdnym dvorom)

Použitie

- kolízia práva (súd zisťuje rozhodné právo potom, ako si založil právomoc)
- občianske a obchodné veci – bez ohľadu na povahu súdu či tribunálu
- zmluvné záväzky – autonómny výklad Súdnym dvorom EÚ (nie vnútrošt. právo); judikatúra k nariadeniu Brusel I

Rozsah uplatnenia

- výklad ustanovení zmluvy a spôsob plnenia
- následky porušenia zmluvy, vrátane určenia odškodnenia
- spôsoby ukončenia záväzku (vyplatenie, odškodnenie, odstúpenie od zmluvy)
- plynutie času a lehoty (aj na podanie žaloby), premlčanie
- dôsledky neplatnosti zmluvy

Závazky vylúčené z rozsahu pôsobnosti

- osobný stav a právna spôsobilosť
- rodinné vzťahy, vrátane výživného
- majetkové režimy manželov/partnerov
- dedenie (zo závetu aj zo zákona)
- zmenky, šeky, dlžobné úpisy a iné prevoditeľné cenné papiere
- rozhodcovské zmluvy
- dohody o voľbe súdu

Závázky vylúčené z rozsahu pôsobnosti

- otázky upravené právom obch.spoločností (vznik, organizácia, zánik, subjektivita zodpovednosť)
- záväznosť zastupovania voči tretím osobám
- poručnícke fondy – zriadenie a vzťahy
- záväzky pred uzavretím zmluvy
- poisťné zmluvy podľa smernice o životnom poistení

Extrateritoriálna pôsobnosť nariadenia

- právny poriadok určený podľa nariadenia (voľbou aj pri absencii voľby) sa uplatní aj vtedy, keď bude rozhodné právo právom tretieho štátu
- rozhodné právo teda môže byť aj právom nečlenskej krajiny EÚ
- vylúčenie spätného odkazu a ďalšieho odkazu

pravidlá určenia rozhodného práva

- základný princíp - voľba (čl. 3)
- pravidlá pri absencia voľby (čl. 4)
- osobitné pravidlá
 - zmluvy o preprave (čl. 5)
 - spotrebiteľské zmluvy (čl. 6), poisťné zmluvy (čl. 7) a individuálne pracovné zmluvy (čl. 8)

Voľba práva

- autonómia zmluvných strán
- voľba výslovná alebo vyvoditeľná z okolností prípadu/ preukázaná ustanoveniami zmluvy
- bez požiadavky na formu dohody
- voľba pre celú zmluvu alebo jej časť/časti
- možnosť zmeny voľby počas trvania zmluvy
- bez obmedzenia na právo člens. štátu EÚ
- výber práva, a nie všeobecných zásad

Obmedzenia voľby práva

Všeobecné obmedzenia

- Imperatívne normy (ius cogens), od ktorých sa nemožno odchýliť – vnútroštátne aj unijné
- výhrada verejného poriadku

Osobitné obmedzenia

- zmluvy o preprave čl.5 ods. 2 a)-e)
- spotrebiteľské zmluvy
- individuálne pracovné zmluvy
- poisťné zmluvy (o životnom poistení)

Voľba práva

- neumožňuje, aby si účastníci súkromnoprávných vzťahov dohodou odchýľne od uplatniteľných kogentných noriem upravili vzájomné práva a povinnosti
- existencia a platnosť voľby sa určí podľa práva, ktorým by sa podľa nariadenia spravovala zmluva alebo jej časť, ak je platná

Absencia voľby v prípade niektorých zmlúv

- predaj tovaru – právny poriadok obvyklého pobytu predajcu
- poskytovanie služieb – právny poriadok krajiny obvyklého pobytu poskytovateľa služieb
- vecné práva k nehnuteľnostiam alebo nájmu – lex rei sitae; s výnimkou nájmu na obdobie max. 6 mesiacov – právny poriadok krajiny obvyklého pobytu prenajímateľa (fyz. osoby s obv. pobytom v tej krajine)

Absencia voľby v prípade niektorých zmlúv

- franšíza – právny poriadok krajiny obvyklého pobytu franšízanta
- distribúcia – právny poriadok krajiny obvyklého pobytu distribútora
- predaj tovaru dražbou – právny poriadok krajiny, kde sa koná dražba
- finančné nástroje – právnym poriadkom v zmysle smernice 2004/39/ES

Absencia voľby v prípade niektorých zmlúv

- okrem týchto prípadov a ak sú prvky zmluvy pokryté rôznorodými ustanoveniami – právny poriadok obvyklého pobytu povinného zo zmluvy
- v prípade užšej väzby – právny poriadok krajiny s najužšou väzbou
- ak nemožno určiť rozhodné právo - právny poriadok krajiny s najužšou väzbou

Absencia voľby - zmluvy o preprave

Zmluva o preprave tovaru

- obvyklý pobyt prepravcu, ak je miesto prijatia alebo určenia tovaru alebo obv. Pobyt odosielateľa tiež v tejto krajine
- ak tu obvyklý pobyt nie je – právny poriadok krajiny, kde je miesto určenia

Absencia voľby – zmluvy o preprave

Zmluva o preprave cestujúcich

- Právny poriadok krajiny obvyklého pobytu cestujúceho, ak je to tiež miesto začatia alebo skončenia prepravy. Ak nie – právny poriadok krajiny obv. pobytu prepravcu

Spotrebiteľské zmluvy – iba B2C, nie B2B, C2C ani C2B

- obvyklý pobyt spotrebiteľa
 - ak podnikateľ vykonáva obchodnú/podnikateľskú činnosť v tejto krajine; alebo
 - smeruje svoju činnosť na túto krajinu

Ak zmluva patrí do rozsahu podnikateľskej činnosti podnikateľa. Ak nie – voľba a absencia voľby (čl. 3 a 4)

Poistné zmluvy

- Veľké riziká (smernica 2009/138/ES)
- Akékoľvek riziká
- voľba práva
- právny poriadok obvyklého pobytu poistiteľa
- užšia väzba s inou krajinou – jej právo

Poistné zmluvy

- menšie riziká
 - obmedzenie voľby na:
 - právny poriadok krajiny, kde je riziko v čase uzavretia zmluvy
 - obv.pobyt poistníka
 - životné poistenie – lex patriae poistníka
 - riziká obmedzené na štát – právny poriadok tohto štátu
 - obvyklý pobyt poistníka s obchodnou alebo priemyselnou činnosťou a viacerými rizikami

Individuálne pracovné zmluy

- voľba práva – nemožnosť odopretia ochrany
- miesto obvyklého výkonu práce
- miesto podnikania, kde bol zamestnanec zamestnaný
- v prípade užšej väzby s inou krajinou – jej právny poriadok

Imperatívne normy

- rozhodujúce pre ochranu verejných záujmov – politické, sociálne či hosp. zriadenie
- súčasť kogentných noriem

Mimozmluvné záväzky

- Nariadenie Rím II (nariadenie EP a Rady (ES) č. 864/2007 z 11. júla 2007 o rozhodnom práve pre mimozmluvné záväzky) – uplatňuje sa od 11. januára 2009
- Časová pôsobnosť nariadenia – výklad čl. 31-32 Súdnym dvorom vo veci Homawoo (C-412/10)
- vecná pôsobnosť: následok civ. deliktu, konania bez príkazu, alebo z predzmluvnej zodpovednosti – čl. 2

Mimozmluvné vzťahy vylúčené z pôsobnosti nariadenia

- daňové, colné, správne veci
- acta iure imperii
- rodinné vzťahy, vrátane výživného
- majetkové režimy manželov/partnerov
- dedenie (zo závetu aj zo zákona)
- zmenky, šeky, dlžobné úpisy a iné prevoditeľné cenné papiere

Mimozmluvné vzťahy vylúčené z pôsobnosti nariadenia

- otázky upravené právom obch.spoločností (vznik, organizácia, zánik, subjektivita zodpovednosť)
- poručnícke fondy – zriadenie a vzťahy
- jadrová udalosť
- ochrana osobnosti a dobrého mena, ochrana súkromia
- nariadenie sa neuplatní na dôkazy a konanie

Rozsah uplatnenia nariadenia

- podmienky a rozsah zodpovednosti
- okolnosti vylučujúce zodpovednosť
- existencia, povaha a stanovenie výšky škody/odškodnenia
- opatrenia súdu na zabránenie škode/poskytnutie náhrady
- možnosť prevodu práva na náhradu škody
- okruh poškodených
- zodpovednosť za konanie iných osôb
- spôsob zániku záväzku, premlčanie, preklúzia, plynutie lehôt, prerušenie

Rovnaká úprava ako v nariadení Rím I

V prípade:

- Imperatívnych noriem
- výhrady verejného poriadku
- Vylúčenia spätného a ďalšieho odkazu

Všeobecné pravidlo

- právny poriadok krajiny, kde vznikla škoda (*damnum emergens*)
- ak zodpovedný a poškodený majú obv. Po byt v tej istej krajine, delikt sa riadi právnym poriadkom tejto krajiny
- pravidlo užšej väzby

Ostatné pravidlá

- zodpovednosť za výrobok – čl. 5
- nekalá súťaž, obmedzenie súťaže – čl. 6
- poškodenie životného prostredia – čl. 7
- práva duševného vlastníctva – čl. 8
- štrajk/protestné opatrenie – čl. 9
- bezdôvodné obohatenie – čl. 10
- konanie bez príkazu – čl. 11
- predzmluvná zodpovednosť - čl. 12

Voľba rozhodného práva

- dohodou uzavretou po vzniku skutočnosti zakladajúcej náhradu škody; alebo
- v prípade podnikateľov dohodou dojednanou vopred
- voľba musí byť výslovná alebo dostatočne preukázaná a nemá vplyv na práva 3.osôb

Judikatúra SD EÚ

- C-222/15 Hőszi Kft.
- C-191/15 Verein für Konsumenteninformation
- C-305/13 Haeger & Schmidt GmbH
- C-396/13 Sähköalojen ammattiliitto ry C-359/14 ERGO Insurance' SE proti 'If P&C Insurance' AS
- C-475/14 Gjensidige Baltic' AAS

Ďakujem za pozornosť.

jana.vnukova@mzv.sk